

تاریخ
شاهنشاهی بزرگ ساسانی

جلد چهارم

شاهپور دوم (بزرگ)

مؤلف: علی سماک محمدی

خانه تاریخ و تصویر ابریشمی

سرشناسه: سماک محمدی، علی، ۱۳۵۷ -، گردآورنده

عنوان و نام پدیدآور: تاریخ شاهنشاهی بزرگ ساسانی / مولف علی سماک محمدی.

مشخصات نشر: تهران: ابریشمی فر، ۱۳۸۹ -

مشخصات ظاهری: ۷ ج. : مصور، جدول، نقشه.

شابک: دوره: ۳- ۹۰- ۸۹۷۱- ۹۶۴- ۹۷۸ : ۳۸۰۰۰ ریال: ج. ۱: ۰- ۹۱- ۸۹۷۱- ۹۶۴- ۹۷۸ : ۳۸۰۰۰ ریال

ج. ۲: ۷- ۹۲- ۸۹۷۱- ۹۶۴- ۹۷۸ : ۳: ۲- ۳۳- ۵۶۹۶- ۶۰۰- ۹۷۸ : ۴: ۹- ۳۴- ۵۶۹۶- ۶۰۰- ۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: فابا

یادداشت: ناشر جلد سوم و چهارم خانه تاریخ و تصویر ابریشمی می باشد.

یادداشت: پشت جلد به انگلیسی: A.s.mohamadi. The history of the great Sassanid empire: Ardeshir papakan.

یادداشت: ج. ۲ (چاپ اول: ۱۳۸۹).

یادداشت: ج. ۳ و ۴ (چاپ اول: ۱۳۹۲).

یادداشت: کتابنامه.

مندرجات: ج. ۱. اردشیر پاپکان - ج. ۲. شاهپور اول - ج. ۳. در دوران هفت شاه از مرگ شاهپور اول تا روی کار آمدن شاهپور دوم. -

ج. ۴. شاهپور دوم (بزرگ)

موضوع: ایران - شاهان و فرمانروایان - سرگذشتنامه

موضوع: ایران - تاریخ - ساسانیان، ۲۲۶- ۶۵۱ م

رده بندی کنگره: ۱۳۸۹ ت ۲ س ۸ / ۴۱۶ DSR

رده بندی دیویی: ۹۵۵/۰۳

شماره کتابشناسی ملی: ۱۸۲۸۲۳۵

نویسنده: علی سماک محمدی

صفحه آرای: فهیمه شورگشتی

لیتوگرافی: فرایندگویا

چاپ: رنگ پنجم

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۲

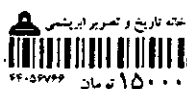
شمارگان: ۱۰۰۰

مدیر تولید: آتوسا ابریشمی

شابک دوره: ۳- ۹۰- ۸۹۷۱- ۹۶۴- ۹۷۸

شابک عنوان: ۷- ۹۲- ۵۶۹۶- ۶۰۰- ۹۷۸

ناشر: خانه تاریخ و تصویر ابریشمی

خیابان انقلاب ۱۲ فروردین پاساژ فروردین ط اول ۴۴۰۵۶۷۶۶-۶۶۴۹۱۵۱۹

WWW.ABRISHAMIFAR.COM

Info @ Abrishamifar . com

فهرست مطالب

۸	..... مقدمه
۱۲	..... تولد شاهپور دوم
۱۸	..... ساسانیان و اعراب در قرن چهارم میلادی
۳۴	..... ایران و روم در دوره زمامداری شاهپور
۶۱	..... آغاز عملیات جنگی پیروزمندانه در غرب
۸۱	..... حرکت امپراطور روم به سوی تیسفون
۱۰۰	..... نبرد بزرگ مرنگا
۱۲۱	..... خلاصه گزارش آمینیوس
۱۲۶	..... روابط ایران و ارمنستان در دوره شاهپور
۱۳۶	..... شاهپور در کتب نویسندگان دوره اسلامی
۱۶۱	..... آثار باقی مانده از شاهپور
۱۷۵	..... گزیده ای از تاریخ شاهپور در کتب نویسندگان جدید

ایران در دوره هفتاد ساله سلطنت شاهنشاه بزرگ نه تنها از لحاظ نظامی بلکه در عرصه های اجتماعی و اقتصادی و کشاورزی به پیشرفتهای قابل توجهی دست پیدا کرد. شاهپور دوم یک مرد جنگی صرف نبود او به خوبی می دانست تنها توجه به مسائل نظامی نمی تواند او را در جبهه های خارجی پیروز نماید، بلکه باید نخست به امور داخلی پرداخت. در ابتدا مردم و رعایای شاهنشاه باید در رفاه قرار می گرفتند و آنگاه بود که آنان حتی در بذل جان خویش برسر آرمانهای شاهنشاهی دریغ نمی کردند. این حسن نظر شاهنشاه بزرگ را می توان از طولانی شدن اولین برخورد رومی- ساسانی در این زمان به خوبی دریابیم. اولین برخورد ایران و روم در این دوران بیست و هفت سال بعد از بر تخت نشستن شاهپور دوم آغاز گشت که این امر نشان می دهد که شاهپور دلمشغولی هایی در داخل ایران داشته است و می خواسته بارفخ همه آنها با تمام توان به مصاف حریف نیرومندش برود.

شاهپور در ابتدا به مشکلات داخلی و دشمنان کوچکتر پرداخت، مانند اعراب، و با سروسامان دادن به اوضاع داخلی به هدف غایی و نهایی خود که همانا آغاز جنگ و جبران شکست های ایران از روم بود، نزدیک تر شد.

شاهپور بزرگ به بهترین وجه ممکن از پس روم برآمد، هرچند بارها در راه رسیدن به اهداف خود ناکام ماند ولی سرانجام با پایداری و استقامت مثال زدنی به آنچه می خواست دست یافت و نشان داد که آدمی برای رسیدن به اهداف خود باید تا چه اندازه در کارها صبور باشد و استقامت به خرج دهد. وی ضمناً به ما نشان داد که هدف هرچه قدر بزرگ و دور باشد، دست نیافتنی نیست و با سعی و تلاش می توان پشت مشکلات را به خاک مالید.

اراده قوی و اصرار تا رسیدن به پیروزی نهایی از صفات بارز شاهنشاه بزرگ ایران بود. به طور مثال او برای تصرف نصیبین بارها آن شهر را محاصره نمود و از شکست ها ناامید نشد، بلکه از آنها درس گرفت تا اینکه سرانجام به مقصود خود دست یافت.

خوشبختانه برای پرداختن به این قسمت از تاریخ دوره ساسانی چندان با کمبود منابع و مواخذ روبرو نیستیم، هر چند منابع آنطور که شایسته این دوران است بدان نپرداخته اند اما نسبت به سایر دورانها از منابع بیشتری برخورداریم. امیدوارم با بیان این قسمت از تاریخ پر افتخار کشورم بتوانم گوشه ای از دین خود به خاک آبا و اجدادیم را ادا کرده باشم، هرچند قبل از من نویسندگان و مولفان بسیاری در این زمینه مطلب نوشته اند ولی خود این مولف تا امروز کتابی که تنها مختص به شاهپور دوم باشد را ندیده است. امید است تلاش مولف مورد توجه خوانندگان گرامی قرار بگیرد.

در پایان این جلد از تاریخ سلسله بزرگ ساسانی را به همسر خوب و مهربانم، دخترم سایه و خانواده عزیزم تقدیم می‌کنم زیرا آنان همیشه در بدترین شرایط زندگی در کنارم بوده و همواره مشوق و یارم در این مقاطع سخت بوده‌اند. باشد که با تقدیم این اثر به همسرم بتوانم تنها گوشه‌ای از زحمات او را جبران نموده باشم، زیرا وی در سخت‌ترین روزهای حیات زندگی مشترکمان چون کوه ایستاد و در ارائه این اثر به مولف یاری فراوان رسانید.

علی سماک محمدی

نوزدهم مهر ماه هشتاد و هشت

www.ketab.ir

تولد شاهپور دوم

داستان تولد شاهپور دوم و مسئله جانشینی او، آنطور که نویسندگان دوره اسلامی نقل کرده اند، به افسانه ها بی مانند نیست. به طرز عجیبی اطلاعات نویسندگان دوره اسلامی دو مورد شاهپور دوم زیاد است. هرچند در بیان برخی مطالب دچار اشتباه شده و با مطالب مربوط به شاهپور اول را در قالب تاریخ مربوط به شاهپور دوم درج نموده اند ولی با همه این احوال اطلاعاتشان ذی قیمت است.

با اینکه اردشیر و شاهپور یکم و بهرام دوم و نرسی در دوران سلطنت خود با روم وارد نبرد شده اند ولی درخصوص این نبردها در کتب نویسندگان دوره اسلامی به مطالب اندکی بر می خوریم. اما در

خصوص برخورد های رومی - ساسانی در دوره شاهپور دوم نویسندگان دوره اسلامی مطالب فراوانی نقل کرده اند.

در مورد سالهای نخستین زندگی شاهپور بزرگ به ناچار باید بیشتر اطلاعات خود را از کتب نویسندگان دوره اسلامی بدست بیاوریم، زیرا این نویسندگان در این بخش اطلاعات بسیار درست تری از سایر قسمت های زندگی شاهپور دوم به دست می دهند.

به نقل از کتابهای دوره اسلامی ما می دانیم که پس از وفات هرمزد دوم، پسر بزرگش آذر نرسه بر تخت سلطنت ایران نشست. اما شورش علیه وی روی داد، شاهنشاه ساسانی از تخت به زیر کشیده شد و در کمال ناباوری کشته شد. اشراف یکی از برادران او را که نامش را نمی دانیم کور کردند و برادر دیگر را که هرمزد نام داشت به زندان افکندند. البته هرمزد توانست به کمک دوستان خود از

تصویر سنتی شاهپور دوم